

DOI 10.36074/grail-of-science.19.02.2021.089

СУЧАСНА КУЛЬТУРНА СИТУАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ГАЛУЗЬ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ

Шетеля Наталя Ігорівна

кандидат психологічних наук,

заслужений працівник культури України

*КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв», Україна*Науковий керівник: Пелех Юрій Володимирович

д. пед. наук, професор, проректор

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

Трансформації сучасного світу на практиці призводять до суттєвого зростання ролі особистості у культурних процесах. Становлення й поступ культури перестає бути справою окремих інститутів в умовах жорсткого соціального контролю. Дослідниця зі Швейцарії Гізем Хулур показує у своїх працях, що з кожним новим поколінням індивідуальне життя вбудовується і формується у більш широкому суспільному та культурно-історичному контексті і при цьому середні рівні когнітивних результатів людини значно зросли протягом останнього століття [1, с. 519-520].

Своєю чергою, заохочення цінностей активного індивідуалізму та раціоналізму, культивування ідеї світоглядного плюралізму, сприяли залученню широких мас до культурних процесів, діяльності у сфері культури та мистецтв. Втім, позитив цього факту певною мірою нівелюється проблематизацією змістовного наповнення сучасної культури, втратою особливого статусу зразків і стандартів високої культури, умовність культурних норм, ціннісним релятивізмом.

Прикметно, що свого часу британській мислитель С. Тулмін стверджував, що «людська мінливість обмежена лише межами нашої генетичної конституції та культурного досвіду, які повільно змінюються» [2, с. 41]. Втім, сьогодні ситуація радикально змінилась, попри обмеженість нашої генетичної конституції, людство завдяки сучасним комунікаційним технологіям отримало надзвичайні можливості здобуття культурного досвіду, залучення до культурних процесів і бути не лише пасивним споживачем, але й їх активним учасником творцем нових культурних цінностей. У зв'язку з цим нового звучання набуває і думка іспанського дослідника Д. Гарсії, який вказує, що «культура є дещо уособлене, і вона уособлена не просто у мертвих предметах, а в деяких живих людях, яким належать ці предмети і які здатні виявляти етично високе та естетично прекрасне індивідуальне життя. Це і є висока культура, і такі люди

несуть її із собою в будь-які «сфери» існування» [3, с. 233].

Між тим, традиційно функцію промоції високої культури, формування гуманістичного й духовного ціннісного світовідношення виконували фахові представники галузі культури та мистецтв. Вважаємо, що у ситуації очевидних і принципових змін у культурному житті суспільства, його ціннісних установках й орієнтаціях, у сфері практичної організації галузі культури та мистецтв, зокрема у частині підготовки кадрів для неї, також актуалізується потреба у нових підходах, з врахуванням впливу всіх чинників, що впливають на поточну культурну ситуацію. Тут ми виходимо з таких міркувань:

1. Культура має фундаментальне значення для людини і суспільства. Світогляд особистості напряму детерміновані базовими категоріями і нормами культури. Водночас, культура засвідчує, якою мірою людина стала для себе та інших. Людиною у гуманістичному сенсі й наскільки суспільство реалізує потенціал гуманістичних ідей. До того ж культура, як вмістилище соціально-історичних смислів, забезпечує суспільство духовним й ідеологічним ресурсом для поступу й розвитку. Значення феномену культури й культурних феноменів визнається як на рівні теорії, так і в міжнародній правовій й управлінській практиці.

2. Багатогранний феномен культури відображає сутність досягнутих людиною духовних і матеріальних цінностей, як результатів опанування світу, а також відповідних ціннісних орієнтацій людини в світі. За допомогою культури ми розрізняємо цінності і здійснюємо ціннісний вибір. Ціннісний аспект так чи інакше присутній фактично на усіх рівнях її функціонування (процесуальному, матеріальному, ідеальному й інституційному). Це, своєю чергою, зумовило формування аксіологічного підходу до розуміння культури та її дослідження.

3. Культура явище динамічне, а категорії «культура» і «діяльність» знаходяться в історичному взаємозв'язку і певній детермінації. Визнання змін (мінливості) іманентною властивістю культури спонукає до перманентної уваги щодо культурної ситуації, змін у духовно-психологічному житті людини й соціуму, зокрема до ціннісних трансформацій. Підтверджені теорією й практикою соціокультурні зміни зумовлюють, з одного боку, увагу до природи цих змін, а з іншої, мотивують до прагнення контролювати їх вектор, адже культурні зміни не завжди пов'язані із суспільним (гуманістичним за змістом) поступом. Нині це особливо актуально, оскільки добі постмодерну, що ми його переживаємо, відповідають культурний плюралізм, синкретизм, релятивізм, умовність культурних норм, відсутність видимих рамок національних традицій й обмежень. В означеній ситуації вважаємо обґрунтованим розглядати формування культури високого рівня, що є головною метою галузі культури і мистецтв, актуальним й ефективним засобом збереження культурної самобутності нашого сучасника, а також засобом збереження гуманістичного пафосу ціннісно-смыслового змісту індивідуального й соціального буття.

4. Значення галузі культури і мистецтв зростає нині і зважаючи на значний вплив на культурне середовище сучасних форм мистецтва, засобів масової комунікації та масової культури. В ситуації культурної глобалізації у галузі культури і мистецтв відбувається уніфікація й стандартизація всесвітнього ринку культурних послуг і товарів з одночасним нівелюванням національних культур,

вtrat їх саmобутності. Переконані, що сьогоденна відкритість культурного простору кратно підвищує вимоги суб'єктів відповідної культурної активності, зокрема йдеться про ціннісні підстави такої активності. І знову таки, в означеній ситуації особливого значення набуває галузь культури та мистецтв, яка постає як простір формування здатності особистості до критичного мислення та дій на ґрунті гуманістичних цінностей.

Висновки. Використавши концептуально-понятійний та інтерпретуючий методи дослідження за обраною темою нами зроблено такі висновки:

1. Нині світова культурна ситуація зазнає кардинальних змін, що супроводжується тенденціями як масових культурних трансформацій, утвердженням модерних цінностей, так і збереження специфічних культурних традицій. Принциповим для нашого дослідження є розуміння культурних змін як зміни в ідеях, цінностях і нормах поведінки індивіда і суспільства. Між тим, в умовах культурної плюралізації, а також множинності інтерпретацій уявлень про світ і місце людини в цьому світі, що характерно для поточної культурної ситуації виникає ситуація морально-етичної й ціннісної невизначеності.

2. В такій ситуації особливого значення набуває галузь культури та мистецтв, яка постає як простір формування особистості, зокрема її ціннісно-сміслової сфери, на гуманістичних засадах. Формування культури високого рівня є принципово важливою метою для будь-якого суспільства, оскільки культура є основою соціального поступу у всіх сферах. У зв'язку з цим актуальною є увага до галузі культури та мистецтв, адже тут створюється та використовується символічний капітал та соціальний капітал, відбувається відтворення набору цінностей духовного та матеріального порядку.

Список використаних джерел:

- [1] Hülür, G. (2017) Cohort differences in personality. *Personality Development across the Lifespan* (519-536). Academic Press.
- [2] Тулмин, С. (1984) Человеческое понимание. Москва: Прогрес.
- [3] Гарсия, Д. (2002) О понятиях «культура» и «цивилизация». *Вопросы философии*, (12), 228–234.